

ET

ET

ET

EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON

Brüssel 11.8.2008
KOM(2008) 513 lõplik

**KOMISJONI TEATIS NÕUKOGULE, EUROOPA PARLAMENDILE, EUROOPA
MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

**Euroopa kultuuripärand hiirekliki kaugusel
ELis kultuurimaterjali digiteerimisel, sellele sidusjuurdepääsu tagamisel ja selle
digitaalsel säilitamisel tehtud edusammud**

[SEK(2008)2372]

KOMISJONI TEATIS NÕUKOGULE, EUROOPA PARLAMENDILE, EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE

Euroopa kultuuripärand hiirekliki kaugusel ELis kultuurimaterjali digiteerimisel, sellele sidusjuurdepääsu tagamisel ja selle digitaalsel säilitamisel tehtud edusammud

1. KÄESOLEVA TEATISE TAUST JA EESMÄRK

Euroopa raamatukogudel, arhiividel, muuseumidel ja audiovisuaalarhiividel on rikkalikud kogud Euroopa ajaloo ja kultuurilise mitmekesisuse kohta. Kui need kogud Internetis kättesaadavaks tehakse, saavad Euroopa kodanikud nendega tutvuda ja neid ikka ja jälle meelelahutuse, töö või õppimise eesmärgil kasutada.

2005. aasta septembris käivitas Euroopa Komisjon digitaalsete raamatukogude algatuse, mille eesmärk on Euroopa kultuuri- ja teaduspärandi kättesaadavaks tegemine Interneti kaudu¹. Komisjoni infoühiskonna strateegia i2010 osaks olev algatus leidis laialdast toetust Euroopa Parlamendis² ja nõukogus.

Digitaalsete raamatukogude algatus toetab *Europeana* – Euroopa digitaalne raamatukogu – arendamist ning aitab kaasa Euroopa kultuuriasutustes olevatele raamatutele, ajalehtedele, filmidele, kaartidele, fotodele ja arhiividokumentidele sidusjuurdepääsu tingimuste parandamisele. Valdkonnad, millele liikmesriigid põhilist tähelepanu peaksid pöörama, määratleti komisjoni 2006. aasta soovitusel kultuurimaterjali digiteerimise, sellele sidusjuurdepääsu tagamise ja selle digitaalse säilitamise kohta³ ning nõukogu sellega seotud järeldustes⁴.

Käesolevas teatises kirjeldatakse Euroopa digitaalse raamatukogu loomisel tehtud edusamme ja liikmesriikide poolt võetud meetmeid kultuurimaterjali Internetis kättesaadavaks tegemisel oluliste korralduslike, rahaliste, tehniliste ja õiguslike küsimuste lahendamiseks. Selles kutsutakse liikmesriike ja sidusrühmi üles suurendama pingutusi meie ühise pärandi kättesaadavaks tegemisel ning kinnitatakse komisjoni tahet toetada seda eesmärki poliitiliste meetmete ja rahastamisprogrammide abil.

2. EUROPEANA – ÜHINE JUURDEPÄÄSUPUNKT EUROOPA KULTUURIPÄRANDILE

2.1. Hetkeseis

Komisjon julgustas Euroopa kultuuriasutusi ühendama jõudusid ja töötama kogu Euroopas digiteeritud ressurssidele ühise mitmekeelse juurdepääsupunkti loomise suunas. Selle Euroopa digitaalse raamatukogu, arhiivi ja muuseumi nimi on *Europeana*.

¹ Vt KOM(2005)465, 30. september 2005, milles keskendutakse kultuurimaterjalile juurdepääsule. Teadusinfole juurdepääsu käsitletakse eraldi; vt KOM(2007) 56 (lõplik), 14. veebruar 2008.

² Parlamendi 27. septembri 2007. aasta resolutsioon programmi „i2010: digitaalraamatukogud” kohta.

³ Soovitus 2006/585/EÜ, 24. august 2006, ELT L 236, 31.8.2006, lk 28.

⁴ Nõukogu 13. novembri 2006. aasta järeldused, ELT C 297, 7.12.2006, lk 1.

Europeanat saab kasutada kogu Euroopa muuseumidest, arhiividest, raamatukogudest ja audiovisuaalarhiividest pärit digiteeritud materjali uurimiseks ja kombineerimiseks, ilma et peaks teadma või külastama mitmeid eri veebisaite. Kasutajatel on otsejuurdepääs digitaalsetele raamatutele, ajalehtedele, arhiivitoimikutele, fotodele ja audiovisuaalfailidele ning nad võivad nendega tutvuda või neid meelega kasutada, töö või õppimise eesmärgil kasutada.

Eelmisel aastal astuti mitmeid korralduslikust ja tegutsemise seisukohast olulisi samme *Europeana* loomiseks. 8. novembril 2007 asutati Euroopa Digitaalse Raamatukogu Sihtasutus, mis väljendab eri kultuurisektorite tahet saavutada kõnealune eesmärk. Asutajaliikmed on Euroopa raamatukogude, arhiivide ja audiovisuaalarhiivide ühendused, samuti mitmed tähtsad kultuuriasutused üksikult. *Europeanat* toetavat toimimisstruktuuri haldab Hollandi Rahvusraamatukogu.

Europeana arendamine kulgeb edukalt. See rajaneb olemasolevate projektide ja algatuste tulemustele ning seda toetab rida uusi projekte, mida kaasrahastatakse *eContentplus* programmi raames. Eesmärk on esimese prototüübi kasutuselevõtt 2008. aasta novembris. See annab mitmekeelse liidese kaudu otsejuurdepääsu vähemalt kahele miljonile Euroopa kultuuriasutuste objektile ning tutvustab sel viisil kontseptsiooni potentsiaali. Arvamuste saamiseks avaldati 2008. aasta veebruaris näidisveebisait⁵.

2.2. *Europeana* edaspidine areng

Järgmise kahe aasta jooksul arendatakse prototüübist välja täielikult toimiv teenus. See tähendab eelkõige, et lisatakse rohkem eri kultuuriasutustest pärit infosisu. 2010. aastaks ületab *Europeana* kaudu ligipääsetavate digitaalsete objektide arv ilmselt kaugelt algselt kavandatud 6 miljonit.

Esialgu on *Europeana* kaudu kättesaadav peamiselt üldkasutatav materjal. Üheks peamiseks ülesandeks on autoriõigusega kaitstud materjali lisamine, et vältida „20. sajandi musta auku” – olukorda, kus Interneti kaudu võib ligi pääseda suurele hulgale enne 1900. aastat pärinevale kultuurimaterjalile, kuid väga vähestele materjalile lähemast minevikust. See nõuab kultuuriasutuste ja õiguste valdajate vahelist head koostööd. See koostöö võiks toimuda riikide kultuuriasutuste ja õiguste valdajate vaheliste kokkulepete kaudu või linkide kaudu, mis viitaksid *Europeanast* õiguste valdajate hallatavatele saitidele.

Europeana edasiarendamisel tuleb tegeleda ka mitmekeelse otsinguga, samuti koostöövahendite integreerimisega.

Euroopa Parlament ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee rõhutasid Euroopa digitaalse raamatukogu laiale avalikkusele tutvustamise vajadust ning vajadust astuda selleks nõutavaid samme. Komisjon hakkab *Europeanat* aktiivselt tutvustama ja eraldab juba praegu *eContentplus* programmi raames vahendeid kõnealuse teenuse tuntusele kaasaaitamiseks. Ka liikmesriigid ja kultuuriasutused saavad *Europeana* laiemale avalikkusele tutvustamisele kaasa aidata.

Lisaks sellele, et liikmesriigid püüavad täielikult rakendada soovitusi 2006/585/EÜ asjakohaseid osasid ja nõukogu sellega seotud järeldusi, saavad nad kaasa aidata ka Euroopa Digitaalse Raamatukogu Sihtasutuse seotud partnerina otse spondeerides.

⁵ Vt <http://www.europeana.eu/>.

3. SOOVITUSE 2006/585/EÜ RAKENDAMINE LIIKMESRIIKIDE POOLT

3.1. Soovituse ja nõukogu sellega seotud järelduste rakendamise jälgimine

Oma 2006. aasta soovitusel kultuurimaterjali digiteerimise, sellele sidusjuurdepääsu tagamise ja selle digitaalse säilitamise kohta kutsus komisjon liikmesriike üles võtma meetmeid mitmes otsustava tähtsusega valdkonnas ja teatama edusammudest 2008. aasta veebruariks. 13. novembril 2006 võtsid kultuuriministrid vastu nõukogu järeldused, mis näitavad liikmesriikide koostöövalmidust nendes küsimustes. Järeldustes esitati ka meetmete ajaline raamistik.

Nõukogu ettepanekul lõi komisjon liikmesriikide eksperdirühma digiteerimise ja digitaalse säilitamise alal, mis asendas olemasoleva digiteerimisküsimustega tegeleva valitsustevahelise rühma. Uus rühm kohtus 2007. aastal kaks korda, et esitada aruanne asjakohastes valdkondades saavutatud edusammude kohta ning vahetada kogemusi liikmesriikide vahel.

Järgnevad tähelepanekud edusammude kohta põhinevad suure osas aruannetel, mis liikmesriigid esitasid 2008. aasta veebruaris/märtsis.

3.2. Edusammud digiteerimisel (soovituse punktid 1–4)

– Digiteerimismeetmete ülevaated

Digiteeritud materjali ülevaadete koostamine on oluline selleks, et vältida kattuvat tegevust ja saavutada digiteerimismeetmete vaheline vastastikune täiendavus. Alates 2005. aastast on enamik liikmesriike hakanud eri vormis selliseid ülevaateid tegema. Mõned riigid on loonud digiteeritud kogude registrid, mida mõnikord toetavad õigusaktid (nt Sloveenias).

Teistes riikides toimivad põhilise viitekohana riiklikud portaalid. Mitmed liikmesriigid osutavad kõnealuses kontekstis projektile MICHAEL, kus on Euroopa digiteeritud kogude kirjeldused ja neile viitavad lingid. *Europeana* olemuse tõttu viib selle arendamine ka digiteeritud ressursside üksikasjalikuma ülevaateni.

Komisjoni rahastatud uuringus NUMERIC käsitletakse usaldusväärsemate digiteerimisnäitajate saamise meetodikat, mis võib aidata digiteerimist tulevikus lihtsustada. Esimese üleeuroopalise uurimuse tulemused avaldatakse 2009. aasta alguses.

Vaatamata eespool kirjeldatud jõupingutustele ei kasutata olemasolevaid ülevaateid süstemaatiliselt digiteerimispoliitika prioriteetide väljatöötamise vahendina. Lisaks nähtub liikmesriikide ülevaadetest ja uurimustest, et suur osa digiteeritud materjalist ei ole veel Interneti kaudu kättesaadav ning selle kasutamine on seega piiratud.

– Digiteerimiskavad ja nendega seotud rahalised vahendid

Digiteerimise kvantitatiivsed eesmärgid aitavad paika panna prioriteete ja tõhustada digiteerimist kõikjal Euroopas.

Enamikul liikmesriikidel on digiteerimisstrateegiad ja -kavad, mis moodustavad tihti osa suurematest infoühiskonna strateegiatest. Mitmed teised riigid tegelevad selliste kavade koostamisega. Kui vähesed erandid välja arvata, ei sisalda need strateegiad ja plaanid siiski soovitusel ja nõukogu sellega seotud järeldustes osutatud selgeid digiteerimise kvantitatiivseid eesmärke. Kvantitatiivsete eesmärkide loomine ja sellega seotud rahastamisplaanid on valdkond, kus liikmesriigid peaksid tegema rohkem jõupingutusi.

Digiteerimise rahastamine on võtmeküsimus. Mõne viimase aasta jooksul on mitmed liikmesriigid eraldanud digiteerimisele arvestatavaid uusi vahendeid, mis võimaldab miljonite uute objektide digiteerimist.

Aastatel 2003–2007 toetas Kreeka 180 erinevat muuseumide, raamatukogude ja arhiivide digiteerimisprojekti kokku 100 miljoni euroga. Kreeka riiklikus digiteerimisstrateegias aastateks 2008–2013 on digiteerimiseks ette nähtud samasugune summa.

Ainuuksi ajavahemikus 2007–2014 eraldasid Madalmaad audiovisuaalarhiivide digiteerimiseks 90 miljonit eurot.

Ülejäänud liikmesriigid on olnud vähem ambitsioonikad. Mõnikord ei ole olukord selge, kuna digiteerimiseelarved on osadeks jagatud ja kultuuriasutuste eelarvetesse „ära peidetud”.

Mitmel juhul (nt Leedus ja Soomes) kasutatakse digiteerimise toetamiseks Euroopa struktuurifonde. Liikmesriigid ja piirkonnad võiksid seda võimalust digiteerimisprojektide rahastamiseks laiemalt kasutada.

– *Avaliku ja erasektori koostöö digiteerimise valdkonnas*

Üks võimalus digiteerimise rahastamiseks oleks erasponsorlus või avaliku ja erasektori koostöö. Muidugi on eraettevõtjad mitmes riigis kaasatud digiteerimistegevusse, kuid tihti vaid teenuseosutajatena. Siiski on ka mitmeid näiteid tõelise avaliku ja erasektori koostöö kohta ning erasponsorluse kohta nt tehnoloogiafirmade, pankade ja telekommunikatsiooniettevõtete poolt.

Need näited võiksid mõjutada liikmesriike looma samalaadseid partnerlussuhteid ning innustama kultuuriasutusi ja erasponsoreid leidma koostöövõimalusi, võttes arvesse digitaalsete raamatukogude alase kõrgetasemelise eksperdirühma juhtnööre selle küsimuse kohta.

– *Suured digiteerimiskeskused*

Euroopa kultuuripärandile sidusjuurdepääsu tagamiseks tuleb suurendada digiteerimise kiirust ja digiteeritava materjali mahtu. Mitmed liikmesriigid on teavitanud digiteerimiskeskustest, mis on asutatud eri moel ja eri suuruses. Mõnikord on need seotud mõne ülikooliga (Saksamaa), rahvusraamatukoguga (Soome, Prantsusmaa, Madalmaad), arhiiviga (Rootsi, Kreeka), audiovisuaalarhiiviga (Prantsusmaa), ministeeriumiga (Itaalia) või eraettevõtjaga (Ungari). Üldjuhul arvestavad need liikmesriigid, et tulevaste aastate jooksul suureneb digiteerimise väljund oluliselt.

Komisjon kaasrahastab nende meetmete toetuseks kõikjalt Euroopast pärit eri liiki materjalide digiteerimiseks loodud oskuskeskuste võrgustikke (vt punkt 5).

Lisaks tegeleb ELi Ametlike Väljaannete Talitus digiteerimise suurprojektiga, mille raames menetletakse oktoobriks 2009 umbes 130 000 väljaannet. See kõiki ELi väljaandeid (alates 1952. aastast) sisaldav digitaalne raamatukogu on kättesaadav EU Bookshopi veebisaidi kaudu ja hiljem ka Europeana kaudu.

3.3. Edusammud sidusjuurdepääsu tagamisel (soovituse punktid 5 ja 6)

– *Juurdepääs infosule Europeana kaudu*

Liikmesriigid võivad kaasa aidata *Europeana* edule, kutsudes kultuuriasutusi üles lisama oma digiteeritud materjali. Seda on võimalik teha spetsiaalsete digiteerimise rahastamiskriteeriumide abil, nagu seda tehakse juba Hispaanias ja Madalmaades.

Kolmteist liikmesriiki teatavad, et nad on loonud või loomas riiklikku portaali. Sellistel portaalidel võib olla oluline osa Euroopa ühiste juurdepääsupunktide vahendajatena.

Enamik liikmesriike teatab, et jätkatakse üleeuroopalise koostalitlusvõime saavutamiseks vajalike standardite osas tehtavat tööd. Jällegi võiks siin oma osa olla rahastamiskriteeriumidel, nagu see on Madalmaades. Standardiseerimise tähtsate lähtepunktidenä on nimetatud projekte EDLnet ja Minerva.

Mõnes liikmesriigis on võetud meetmeid materjalide eravaldajate kaasamiseks ning seega autoriõigusega kaitstud tööde kättesaadavuse lihtsustamiseks. Näiteks võib tuua Prantsusmaa rahvusraamatukogu ja riikliku kirjastajate liidu vahelise kokkuleppe Gallica 2 raames, Saksamaa kirjastajate loodud Libreka! portaaliga seotud meetmed ning Itaalia riigi ja ühe kirjastuse vahel sõlmitud kokkuleppe.

– *Omanikuta teosed*

Omanikuta teosed on autoriõigusega tööd, mille omanikke on raske või isegi võimatu leida. See tekitab õiguste saamisega seotud probleeme materjali digiteerimisel ja sidusjuurdepääsu tagamisel.

Soomel, Rootsil, Taanil ja Ungaril on laiendatud kollektiivse litsentsimise süsteem, mida võib kasutada omanikuta tööde käsitlemisel. Nii Taanis kui ka Ungaris on praegu käsil õigusaktide muutmine, et võtta kasutusele rangem süsteem omanikuta teostega tegelemiseks. Ka Saksamaa valmistab autoriõiguse eeskirjade laiema kohandamise raames ette uusi õigusakte.

Nendele näidetele vaatamata on praktilised edusammud üldiselt väikesed. Enamikul juhtudel on see küsimus alles arutlusel ning tihti tehakse seda töörühmades, kus omanikuta teoseid vaadeldakse koos digitaalsete raamatukogude valdkonna muude autoriõigusega seotud küsimustega. Mõned liikmesriigid märgivad, et Euroopa tasandil lahendus või suunis oleks teretulnud.

Aruannetest nähtub, et enamikus liikmesriikides omanikuta teoste andmebaasiga märkimisväärselt ei tegeleta. Siiski tuleks Euroopa tasandi meetmeid (nt projekt ARROW, kus õiguste valdajad ja kultuuriasutused tegelevad koos omanikuta teoste andmebaaside loomisega) tugevdada riiklike jõupingutustega.

Kõik liikmesriigid peavad tegema rohkem jõupingutusi omanikuta teoste küsimuses.

– *Teosed, mille tiraaž on lõppenud või mida enam ei levitata*

Nende teoste, mille tiraaž on lõppenud või mida enam ei levitata, digiteerimiseks või neile sidusjuurdepääsu tagamiseks õiguste saamise kulud võivad olla väga suured. Õiguste saamise lihtsustamiseks peavad õiguste valdajad, kultuuriasutused ja kollektiivse esindamise organisatsioonid tegema koostööd. Liikmesriigid võivad kaasa aidata, luues selleks koostööks platvormi.

Kuigi eelkõige audiovisuaalsektoris on näiteid kultuuriasutustest, kes on saanud õiguste valdajatelt nõusoleku nende kogude digiteerimiseks ja neile juurdepääsu tagamiseks, ei ole liikmesriigid selles valdkonnas erilist edu saavutanud.

Nende teoste õiguste saamisel, mille tiraaž on lõppenud või mida enam ei levitata, on kultuuriasutustel oluline saada õigused teha materjal kättesaadavaks väljaspool riiki.

Läheneviis, mille puhul kasutajate juurdepääsu digiteeritud materjalile piiratakse teatava riigi territooriumiga, on vastuolus Euroopa digitaalse raamatukogu põhiideega.

– *Takistused üldkasutatavate teoste kasutamisel*

Riikide õigusaktide sätetes võib leiduda takistusi üldkasutatavate teoste kasutamiseks. Need takistused võivad piirata materjalile juurdepääsu ja selle kasutatavust nt *Europeana* kaudu.

Seda küsimust käsitletakse väheste liikmesriikide aruannetes. Vähene vastukaja selles spetsiifilises valdkonnas paistab osutavat sellele, et paljudes liikmesriikides ei ole võetud mingeid meetmeid ning et kõnealune küsimus nõuab jätkuvalt tähelepanu. Mõned liikmesriigid teatavad, et nad ei ole oma õigusaktides leidnud takistusi üldkasutatava materjali kasutamiseks. Mõned liikmesriigid märgivad, et nad on küll tuvastanud takistusi, kuid need on õigustatud.

Sellega seoses on oluline rõhutada, kui tähtis on see, et üldkasutatavad teosed jääksid juurdepääsetavaks ka pärast vormingu muutmist. Teiste sõnadega – kui üldkasutatavad teosed on digiteeritud ja neile sidusjuurdepääs tagatud, siis peaksid nad ka jääma üldkasutatavaks.

3.4. Edusammud digitaalsel säilitamisel (soovituse punktid 7–11)

– *Digitaalse säilitamise strateegiad ja kavad; teabevahetus*

Soovituses sedastati, et selge ja kõikehõlmava poliitika puudumine paljudes liikmesriikides ohustab digiteeritud ja algselt digitaalse materjali säilimist.

Enamik liikmesriike on hakanud välja töötama digitaalse säilitamise strateegiaid, luues selleks erikomiteesid või töörühmi, kuhu on kaasatud tähtsamad mäluasutused, ning mõnel juhul on olemas ka konkreetse digitaalse säilitamise kavad. Kõrgel tasemel välja töötatud infrastruktuuri- ja organisatsioonistrateegiatega suhtes tegelikult võetavad järelmeetmed ja rahaline toetus on siiski väga sageli piiratud. Tulevastele põlvkondadele väärtusliku teabe ja sisu säilitamiseks on vaja teha rohkem jõupingutusi.

Edu on saavutanud esmajoones need riigid, kus on üks või mitu organisatsiooni, kellel on pikaajaline digitaalse säilitamise kogemus, ning kes ei tööta üksi, vaid teevad koostööd teiste riigisiseste ja välismaiste asutustega.

Ühendkuningriigis võimaldab Digital Preservation Coalition, kuhu kuuluvad muuhulgas ka British Library, Joint Information Systems Committee ja mitmed teadusasutused, arendada ja koordineerida digitaalse säilitamise strateegiaid riigi tasandil.

Liikmesriikide aruannetes mainitakse, et nii ühenduse rahastatud projektid kui ka liikmesriikide eksperdirühm digiteerimise ja digitaalse säilitamise alal on heaks aluspõhjaks liikmesriikidevahelisel teabevahetusel.

– *Mitmekordne kopeerimine säilitamise eesmärgil*

Suuremas osas liikmesriikidest juba lubatakse mitmekordset kopeerimist säilitamise eesmärgil, pidades seega silmas vormingute vahetamise vajadust. Mõnes liikmesriigis, kus mitmekordne kopeerimine säilitamise eesmärgil ei ole lubatud, kaalutakse õiguslikke meetmeid praeguse olukorra muutmiseks (nt Ühendkuningriigis autoriõigusi käsitleva „Gowers Review” rakendamise raames).

– *Seaduspärane säilitamine*

Suur osa liikmesriike on ajakohastanud oma seaduspärast säilitamist käsitlevad õigusaktid või on võtnud praktilisi meetmeid, et hõlmata ka algselt digitaalne materjal. Nii seaduspärast säilitamist käsitlevate õigusaktidega hõlmatud materjali liigid (nt CD-ROMid, veebi püsiväljaanded, dünaamiline veebisisu) kui ka säilitamiskriteeriumid erinevad maade kaupa oluliselt.

Aruannetes tuuakse esile säilitusasutuste vahelist kogemuste vahetamist ja ELi rahastatud, digitaalse säilitamisega seotud projektides osalemist kui võimalust vähendada säilitamishinnade lahknevuse ohtu.

– *Veebiarhiveerimine*

Umbes pooled liikmesriigid on rakendanud õigusaktid, mis lubavad valitud kultuuriasutustel teha veebiarhiveerimist (veebimaterjali aktiivset kogumist). Algselt digitaalse materjali seaduspärast säilitamist käsitlevad õigusaktid sisaldavad harilikult juba kohustuslikku veebiarhiveerimist käsitlevaid sätteid. Enamikul juhtudel on veebiarhiveerimise eest vastutavaks organisatsiooniks rahvusraamatukogu.

Juurdepääs kogutud veebimaterjalile on intellektuaalomandi õiguste ja privaatsuse kaalutlustel harilikult piiratud.

3.5. Erilist tähelepanu vajavad valdkonnad

Komisjoni soovitus 2006/585/EÜ ja nõukogu sellega seotud järeldustes on liikmesriikidele püstitatud rida ülesandeid, et teha kultuurialane teave kättesaadavaks kõigile Interneti kasutajatele ning säilitada see tulevaste põlvkondade jaoks. Vahepeal on palju saavutatud, kuid palju on jäänud ka veel teha. Eespool osutatud analüüsi põhjal vajavad erilist tähelepanu järgmised valdkonnad:

- rahalised vahendid ja digiteerimise kvantitatiivsed eesmärgid;
- liikmesriikide tõhus toetus *Europeanale*, alates digiteerimise rahastamiskriteeriumidest kuni riiklike vahendajate ja standardimiseni;
- digiteerimist ja omanikuta töödele juurdepääsu lihtsustavad seadusandlikud ja praktilised mehhanismid ning lõppenud tiraažiga või enam mitte levitatavaid teoseid käsitlevaid vabatahtlikke kokkuleppeid soodustavad meetmed, pidades silmas piiriüleseid aspekte;
- digitaalse säilitamise rahalised ja korralduslikud aspektid.

4. TÖÖ SIDUSRÜHMADEGA

2006. aasta veebruaris moodustas komisjon digitaalsete raamatukogude alase kõrgetasemelise eksperdirühma. Rühm ühendab kultuuriasutusi, kirjastajaid, tehnoloogiafirmasid ja teadlasi, et leida sidusrühmi rahuldavaid edasiliikumise võimalusi problemaatilistes valdkondades. Rühmas on kolm aktiivset töörühma, mis tegelevad järgmiste küsimustega: avaliku ja erasektori koostöö, teadusinfo ning autoriõigused.

Kõrgetasemeline rühm on leidnud ühise seisukoha mitmes valdkonnas ning andnud praktilisi juhtnööre komisjoni soovitus 2006/585/EÜ käsitletud küsimustes. Rühm on koostanud korraldused ja keelud nt avaliku ja erasektori digiteerimisalase koostöö jaoks ning kinnitanud lõppenud tiraažiga teoste digiteerimise ja neile juurdepääsu näidis litsentsi.

Kõrgetasemelise rühma töötulemusi eelkõige autoriõiguste küsimustes on arutatud ja edasi arendatud sidusrühmade laiemas ringis. Omanikuta teoste probleemiga on tegelenud valdkondadepõhised rühmad, kes on loonud kontrollisuunised, st ühise seisukoha selle kohta, milliseid meetmeid on vaja võtta, enne kui teost saab käsitleda omanikuta teosena. 4. juunil 2008 allkirjastasid sidusrühmade ühendused sellekohase vastastikuse mõistmise memorandumid.

Parlamendi ja nõukogu 16. novembri 2005. aasta filmipärandit käsitleva soovitusel kontekstis tegutseb komisjon filmiarhiivide ja õiguste valdajate vahelise arhiivides hoitavate filmide kasutamist käsitleva kokkuleppe vahendajana.

5. TEHNILISED KÜSIMUSED

Edusammud tehnilistes küsimustes on eeltingimus digitaalsete raamatukogude väljaarendamisel üldiselt ja eriti *Europeana* teenuste parandamisel.

Eelkõige on vaja odavamalt ja parema kvaliteediga digiteerimist (sh optiline märgituvastus, mis on vajalik täistekstiotsinguks) ning odavamaid ja paremaid digitaalsete infosisu säilitamismeetodeid. Teadus- ja arendustegevuse raamprogrammide raames tegeldakse nende ja seotud probleemidega digitaalsete raamatukogude ja tehnoloogiapõhise õppimise teemavaldkonnas.

7. teadus- ja arendustegevuse raamprogrammi osaks olev projekt IMPACT toetab digiteerimise oskuskeskuste võrgustikku. Ühendus kaasrahastab 11,5 miljoni euroga projekti, mille koguelarve on 15,5 miljoni eurot.

Ka *eContentplus* programm, mille eelarve oli ajavahemikul 2005–2008 umbes 60 miljonit eurot, aitas domeenideülese koostalitlusvõime küsimuste ja mitmekeelse juurdepääsuga tegeledes olulisel määral kaasa digitaalsete raamatukogude arendamisele.

eContentplus programmi raames kaasrahastatav projekt EDLnet aitab otseselt kaasa Europeana loomisele. See ühendab peamisi Europeanale infosisu pakkujaid ning aitab luua tööd toetavat koostalitlusvõime raamistikku. Projekt European Film Gateway, mille kaasrahastamiseks on eraldatud 4,5 miljonit eurot, aitab riiklikel filmiarhiividel vahendada infosisu liikmesriikides ja lihtsustab seega infosisu lisamist Europeanasse.

Oma rahastamisprogrammide kaudu soovib komisjon jätkata kultuurilisele infosisule sidusjuurdepääsu ja digitaalset säilitamist parandavate ning *Europeana* arendamist edendavate projektide toetamist. 7. teadus- ja arendustegevuse raamprogrammi raames on digitaalsed raamatukogud ja digitaalne säilitamine nüüd konkreetne eesmärk, mille prognoositav eelarve ajavahemikul 2009–2010 on umbes 69 miljonit eurot. *eContentplus* programmi raames eraldati digitaalsetele raamatukogudele 2008. aastal umbes 25 miljonit eurot. 2009. ja 2010. aastal eraldatakse konkurentsivõime ja uuendustegevuse raamprogrammi raames digitaalsete raamatukogude valdkonnale eeldatavasti samas suurusjärgus summa.

6. KOKKUVÕTE

Internet on loonud enneolematu võimaluse juurdepääsuks Euroopa kultuuripärandile. Digitaalsete raamatukogude algatusega pakub komisjon Euroopa kultuuriasutustele tuge, mida nad vajavad selle võimaluse tegelikkuseks muutmiseks. Seal, kus raamatukogud, muuseumid

ja (audiovisuaal)arhiivid on teinud kultuurimaterjali kättesaadavaks, on avalikkus üldiselt selle vastu suurt huvi üles näidanud.

Euroopa digitaalne raamatukogu *Europeana* käivitatakse novembris 2008 ja see näitlikustab Euroopa hajutatud kultuuripärandile ühise juurdepääsu võimalust. *Europeana* sisu ja tema pakutavad teenused kasvavad aasta-aastalt, kuna üha rohkem asutusi ühineb sellega ja üha rohkem materjali digiteeritakse.

Kultuurimaterjalide kodanikele kättesaadavaks tegemine nõuab tegelemist digiteerimise põhitingimuste, sidusjuurdepääsu tagamise ja digitaalse säilitamisega. Komisjon on liikmesriikidele soovitanud esmatähtsaid meetmeid üleeuroopalise arengu toetuseks. Kuigi liikmesriigid on üldiselt teinud olulisi edusamme, tuleb kõigile kättesaadava digitaalse infosu kriitilise massi saavutamiseks veel palju teha. Eelkõige tuleb tegeleda riikide aruannete põhjal tuvastatud ja punktis 3 osutatud erilist tähelepanu vajavate valdkondadega.

Komisjon jätkab protsessi toetamist oma poliitiliste algatuste ja rahastamisprogrammide abil ning kutsub liikmesriike, nende kultuuriasutusi ja sidusrühmi üles töötama Euroopa kultuurilisele infosule laialdase sidusjuurdepääsu tagamise ühise eesmärgi nimel. Komisjon jälgib koostöös liikmesriikidega hoolikalt arenguid, et hinnata, millistes valdkondades on vaja võtta täiendavaid meetmeid.